

Översigt

over det

Kongelige danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger

og

dets Medlemmers Arbejder

i Aaret 1845.

Af

Conferentsraad og Professor **H. C. Örsted**,
Commandeur af Dannebrog og Dannebrogsmænd, Selskabets Secretair.

Nr. 2.

Mödet den 14de Februar.

Professor *Eschricht* meddeelte Selskabet de nyere Resultater af hans Undersögelser over Hvaldyrene, som han har kunnet tilföie de tidligere oplæste Afhandlinger för de overleveredes til Trykning i 11te Bind af Selskabets naturh.-mathem. Skrifter.

Næbhvalen, Færingernes *Dögling*, Islændernes *Andhval*, er bleven undersögt i Henseende til de Tænder, der fandtes skjulte i Tandkjödet (see Översigten for 1842 P. 2). Paa en Række noget tyndt-slebne Skiver af disse Tænder, udarbejdede ved Hr. Regimentschirurg *Ibsen*, fandtes, at de have en Bygning, som i flere Henseender kommer meget nær den af Fisketænderne, især Haiernes. I den heelt forbenede indre Tandmasse saaes nemlig, at Kiimhulen havde en stærkt grenet Form, lig Marvrörene i Fiskenes Dentine; de characteristiske tynde Kalkrör i Dentinen straaledede ud fra hver af Grenene og stode i For-

bindelse med Beenceller, som ikke alene dannede to Lag nærmest Dentinens Overflade, men ogsaa laae i tætte Hobe mellem Marvrörens Grene. Tænderne vare nærmest Roden beklædte med et Lag Tandkit, nærmere Spidsen med et Lag Glassur, udenom hvilken dog atter laae et Lag Tandkit, hvorfra endog paa flere Steder trængte Marvrör dybt ind i Glassuren, som om derved forberededes en Indsugning lig den af Beenmasse i Almindelighed.

De trinde Legemer i Næbhvalens Maver, som lignede Indvoldsorme, ere ved nøiere Undersøgelse fundne at være *Spermatophorer* af de fordöiede Blækfisk. De vare tildeels af usædvanlig Størrelse og mange af dem endnu saa lidet oplöste, at det lykkedes at undersøge hele deres indviklede Bygning.

Den særdeles vel vedligeholdte *Hjerne* er bleven nøiere undersøgt, og derved ere *Lugtentrerne* blevene fundne som to meget fine Nervetraade, der udspringe i Form af en lille trekantet Plade med tre Rödder paa det sædvanlige Sted. Udspringet af de andre Nerver har ogsaa frembudt flere Mærkeligheder, f. Ex. at *N. glossopharyngeus* og *vagus* hver udspringer med to Rækker af Rödder, hvoraf den ene ligger nærmere, den anden fjernere fra Middellinien af den forlængede Marvs Bugflade, et Forhold, som Prof. *E.* derefter ogsaa har fundet paa andre Pattedyrhjerner. Af alle Nerver var Hörenerven den tykkeste, og den viste sig endnu tykkere, end den virkelige er, idet den saakaldte *portio intermedia*, som egentlig hörer Ansigtets Bevægelsesnerve til, men ligger tæt forenet med Hörenerven, her er usædvanlig tyk. Tyggenerven (*portio minor* 5ti paris) udspringer med en Række enkelte Rödder, stillede krandsformigt omkring den indre Flade af Ansigtets Følelsesnerve (*portio major* 5ti paris).

Den i den sidste Beretning fremsatte Mening, at den grønlandske Anarnak (*Monodon spurius Fabricii*) er det samme Dyr som Næbhvalen eller Döglingen, har fundet fuld Bekræftelse ved Undersøgelsen af to Anarnakhoveder, som Capt. *Holböll* har tilstillet Universitetets zootomiske Museum.

Prof. *E.* bemærkede, at Navnet *Hyperoodon* α : „den med Tænder paa Ganen“, som ikke alene begrundet paa en reen Feiltagelse, men endogsaa angivende et Forhold, der er Pattedyrene overhovedet aldeles fremmedt, nödvendigviis bör udgaae af Systemet, og et andet Navn

træde i dets Sted, hvortil foresloges „*Chanocetus*” som Oversættelse af Islændernes: Andhval.

Til Beskrivelsen af Hvalfostrenes ydre Former og af deres forgængelige Tænder, hvoraf er meddeelt et Udtog i Oversigten af Selskabets Forhandlinger for 1844 (p. 1—3), har Prof. E. knyttet en Beskrivelse af de mindste Vaagehvalfostres Splanchnologie, som i Forbindelse med den af de forgængelige Tænder vil blive meddeelt i det 11te Bind af Selskabets Skrifter under Titel af: „om Fosterformerne i Bardehvalernes Ernærings- og Forplantelsesredskaber.”

Ved denne Undersøgelse af de mindste Bardehvalfostres Indvolde har det viist sig, et man selv ved saa smaa Individuer faaer en rigtigere Forestilling om Slægtens og Artens Indvolde, end man letteligen nogen-sinde kan faae ved Undersøgelsen af et udvoxet Individ, paa Grund af de umaadelige Vanskeligheder, som derved lægge sig i Veien.

I det Hele taget fandtes en væsentlig Overeensstemmelse i Henseende til Indvoldene mellem disse smaa Hvalfostre og andre Pattedyrfostre og navnlig Delphinofostre. Med Undtagelse af Spyttekjertlerne, savnedes intet af de hos Pattedyrene i Almindelighed forekommende Indvolde, selv ikke Skjoldbruskkjertlen, som *Hunter* ikke kunde finde paa den af ham undersøgte Finhval, og ei heller af Nogen senere vides at være iagttagen hos Bardehvalerne. Leiet og Forbindelsen af de forskjellige Indvolde var i det Hele taget som hos Pattedyrfostrene i Almindelighed, navnlig fandtes intet Spor til en Udskeielse af Tarmkanalen mellem Bugmusklerne, som Prof. *Vrolik* i Amsterdam har fundet paa en död stor Finhval og antaget for at være normal hos disse Dyr. Især var Ligheden i mange Henseender meget stor med Delphinofostrenes Indvolde. Saaledes navnlig i Henseende til Mavernes Form, Nyrernes Størrelse, Form og Bygning, Urnyrernes tidlige Svinden, Kjösdeleues Former, Bugens og Brystets gjensidige Størrelsesforhold, Lungernes Form, Aandepiben, Ganeröret, Manglen af Spyttekjertler.

Det vilde kunne menes, at disse Overeensstemmelser mellem Bardehvalerne og Delphinerne i Fosterlivet senere kunde hæves. Men allerede den Omstændighed maa føre til en modsat Mening, at paa den anden Side ogsaa de Forskjelligheder, der vides at bestaae mellem begge disse Hvaldyrfamilier, have kunnet eftervises paa disse smaa Fostre.

Til saadanne Særegenheder i Bardehvalernes Splanchnologie, i Mod-sætning til Delphinernes, hörer: Tilstedeværelsen af en Blindtarm, Hjer-tets større Brede, Strubehovedets meget eiendommelige Dannelse, og især den aldeles eiendommelige Muskelsæk derpaa, som *J. Hunter* og *Sandifort* have fundet paa store Bardehvaler, men virkelig allerede viser sig paa ganske smaa Fostre af disse Dyr.

Iövrigt forbeholdt Prof. *E.* sig i följande Afhandlinger yderligere at godtgjöre de her fremsatte Paastande, ved Meddelelsen af sine Undersögelser over de enkelte Organer af store Hvaldyr.

Selskabet modtog:

Vedel-Simonsen, Beskrivelse af Rugaard. 5te Hefte. (22 Exempl. til Fordeling blandt Selskabets Medlemmer.)

C. H. Kalkar, Actstykker henhörende til Danmarks Historie i Reformations-tiden, samlede af udenlandske Archiver. Odense, 1845. 4.

Mödet den 28de Februar.

Prof. *Sibbern* forelæste en Afhandling angaaende det Pathogno-miske, betragtet fra den physiologiskt-psychologiske Side. Han skjel-nede imellem det Pathognomiskt-Mimiske og det Vegetativt-Pathognomiske. Til det förste meente han at Grunden var at söge deri, at det udgjör enten et Udtryk af eller en reel Bestanddeel af den Actions-Tilstand, hvori Individet ved Virkningen af eet eller andet aandeligt Indtryk natur-ligen sættes, saa at man altsaa i ethvert Tilfælde, ved at forklare det, maa see hen til, *deels* om og hvorvidt det legemlige Udtryk er at betragte som et Slags Eftergjörelse af Det, der bevæger Sindet, idet da Sjælen ligesom legemligen bekræfter Det, hvad der indvortes rörer sig i den,